

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy
pre denné a večerné nadstavbové štúdium

NÁUKA O SPOLOČNOSTI

Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998

NÁUKA O SPOLOČNOSTI

CIELE

Učebný predmet náuka o spoločnosti je v učebnom pláne dvojročného denného štúdia absolventov trojročných učebných odborov zaradený do 1. a 2. ročníka po 1 hodine týždenne, 33 hodín ročne. Nadväzuje na učebný predmet občianska náuka, v ktorom žiaci 1., 2., 3. ročníka v trojročných učebných odboroch SOU získali základné vedomosti a zručnosti v oblasti spoločenského správania, morálky a spoločnosti, života rodiny, psychológie, estetiky a práva.

Obsah učebného predmetu náuka o spoločnosti spolu s učebným predmetom občianska náuka nám umožní realizovať ciele výchovy k občianstvu, dotvorí všeobecné vzdelanie žiakov a prispeje k ich príprave na vysokoškolské, respektíve pomaturitné štúdium alebo umožní ich zaradenie do pracovného procesu.

Výchovnovzdelávací proces je zameraný na to, aby žiaci:

- nadobudli základnú orientáciu v jednotlivých spoločenskovedných disciplínach
- pochopili pojmy a naučili sa ich aplikovať v praxi
- rozvíjali schopnosti analyzovať, syntetizovať, riešiť problémy, klásť si otázky a hľadať na ne odpovede
- vedeli vysvetliť podstatu jednotlivých typov ekonomík a zhodnotiť ich
- získali základné zručnosti potrebné pri podnikaní
- pochopili vzťah jednotlivca a spoločnosti
- naučili sa chápať princípy fungovania spoločenských skupín
- vedeli eliminovať vplyv nátlakových skupín a organizácií
- pochopili podstatu právneho štátu
- ako suverénne osobnosti participovali na zabezpečovaní právneho štátu
- osvojili si základné princípy volebného výberu
- pochopili postavenie menších v spoločnosti
- osvojili si základné pojmy z filozofie
- naučili sa prakticky aplikovať teoretické poznatky

OBSAH

Obsah predmetu náuka o spoločnosti tvoria poznatky z ekonómie a ekonomiky, zo sociológie, politológie a základy filozofie.

Učivo je rozdelené do štyroch tematických celkov:

- základy ekonómie a ekonomiky
- základy sociológie
- základy politológie
- základy filozofie

Pri výbere obsahu uvedených spoločensko-vedných disciplín nebolo cieľom získať úplné vedomosti z jednotlivých odborov. Obsah je tvorený jednotlivými poznatkami.

Zvýšenú pozornosť je treba venovať praktickej aplikácii poznatkov so zreteľom na budúci pracovný život absolventov.

Prehľad tematických celkov

1. ročník (33 hodín)

Základy ekonómie a ekonomiky (20 hodín)

1. Historická podmienenosť ekonomiky
2. Výrobné faktory a ich charakteristika
3. Typy ekonomík a ich charakteristika
4. Trhová (zmiešaná) ekonomika
5. Národné hospodárstvo a svetové hospodárstvo
6. Základné formy podnikania

Základy sociológie (10 hodín)

1. Predstavujeme sociológiu
2. Život okolo nás očami sociológa
3. Život v sociálnych skupinách

Besedy, exkurzie (3 hodiny)

2. ročník (33 hodín)

Základy politológie (15 hodín)

1. Pojem a predmet politológie
2. Právny štát
3. Občianstvo človeka
4. Štátna moc
5. Volebný výber
6. Strany a stranické systémy
7. Nátlakové organizácie
8. Národ a menšiny v politike

Základy filozofie (15 hodín)

1. Pojem a predmet filozofie
2. Antická filozofia
3. Stredoveká filozofia
4. Novoveká filozofia

Besedy, exkurzie (3 hodiny)

1. ročník
(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

Základy ekonómie a ekonomiky

1. Historická podmienenosť ekonomiky

Ciele

- osvojiť si základné pojmy
- pochopiť podmienenosť ekonomiky ľudskými potrebami
- odlíšiť ekonómiu od ekonomiky
- poznať jednotlivé ekonomické disciplíny

Obsah

Ľudské potreby, statky a služby, výroba, spotreba, reprodukcia. Charakteristika ekonomiky a ekonómie a ich vzájomný vzťah. Členenie ekonómie (mikroekonómia, makroekonómia, špeciálne ekonomické vedy).

2. Výrobné faktory a ich charakteristika

Ciele

- osvojiť si základné pojmy, naučiť sa ich používať v praktickom živote
- uvedomiť si podmienenosť nezamestnanosti situáciou na trhu pracovnej sily
- chápať podstatu sociálnej politiky štátu
- osvojiť si základné princípy tvorby kapitálu

Obsah

Práca, prírodné zdroje a kapitál. Trh pracovnej sily a nezamestnanosť. Mzdová a sociálna politika štátu. Tvorba a formy kapitálu, jeho ekonomická realizácia (zisk, úrok, dividenda). Kombinácia výrobných faktorov.

3. Typy ekonomík a ich charakteristika

Ciele

- pochopiť podstatu jednotlivých typov ekonomík
- poznať zákonitosti prechodu z centrálne riadenej ekonomiky na trhovú
- vysvetliť podstatu ekonomiky reformy v SR

Obsah

Historický vývoj typov ekonomík, centrálne riadená ekonomika, trhovú ekonomika, zmiešaná ekonomika. Prechod z centrálne riadenej ekonomiky na trhovú respektíve zmiešanú ekonomiku. Ekonomická reforma a hospodárske zákony v SR.

4. Trhovú (zmiešanú) ekonomika

Ciele

- osvojiť si základné pojmy
- naučiť sa s nimi pracovať a využívať ich v praktickom živote
- pochopiť trhový mechanizmus
- vedieť vysvetliť podstatu štátnych zásahov do ekonomiky
- pochopiť úlohu peňazí v zmiešanej ekonomike
- osvojiť si princípy fungovania bankovníctva

Obsah

Trhový mechanizmus a jeho pôsobenie (dopyt, ponuka, cena, monopol, konkurencia). Štátne zásahy do trhovej (zmiešanej) ekonomiky, nástroj hospodárskej politiky štátu (rozpočtová, peňažná, dôchodková, sociálna a zahraničnoobchodná politika). Úloha peňazí v zmiešanej ekonomike (vznik a funkcia peňazí, súčasné formy peňazí, bankový systém, menový systém, vzťah peňazí, cien a inflácie, vysvetlenie pojmov valuta, devíza, kurz meny, úrok, úver, akcia, dividenda, obligácia, zisk).

5. Národné hospodárstvo a svetové hospodárstvo

Ciele

- osvojiť si základné pojmy
- vedieť porovnať úroveň ekonomík vo svetovom hospodárstve
- pochopiť podstatu integračného procesu v Európe
- uvedomiť si pozitíva a negatíva integrácie pre jednotlivé štáty
- vedieť charakterizovať stav integračných snáh SR do európskych štruktúr

Obsah

Hrubý a čistý (národný) produkt, národný dôchodok. Porovnanie úrovne ekonomík vo svetovom hospodárstve. Integračné procesy v Európe (Európske spoločenstvo, Európske združenie voľného obchodu) a ekonomika SR.

6. Základné formy podnikania

Ciele

- osvojiť si základné formy podnikania
- uvedomiť si zodpovednosť podnikateľa a riziká podnikania
- vedieť sa orientovať v právnych úpravách podnikania a aplikovať ich v živote

Obsah

Podnik a členenie podnikov. Firma, podnik, podnikateľská činnosť. Podnikateľské prostredie, riziká podnikania. Právne úpravy podnikania (obchodný zákonník, živnostenský zákon, iné hospodárske zákony).

Základy sociológie

1. Predstavujeme sociológiu

Ciele

- pochopiť a prakticky využívať poznatky sociológie
- naučiť sa rozlišovať medzi mikroúrovňou a makroúrovňou jednotlivca so spoločnosťou a vzájomnú sociálnu odkázanosť ľudí

Obsah

Sociológia ako vedná disciplína a ako praktické zameranie. Skupinový život ľudí (mikro a makro štruktúry) a sociálna väzba (jej typy).

Polarity sociologickej optiky (koncept životného sveta a koncept systému, privátna a verejná sféra spoločenského života, zoskupovanie a združovanie).

2. Život okolo nás očami sociológa

Ciele

- oboznámiť sa so základnými pojmami a naučiť sa správne ich používať
- posilňovať spoločenskú orientáciu
- pochopiť spätosť kultúrneho dedičstva s vývojom spoločnosti
- naučiť sa rozlišovať medzi typmi organizácie spoločenského života

Obsah

Človek ako individuálna osobnosť a sociálna bytosť (socializácia, sociálna identifikácia, pozícia a rola, sociálne činnosti a vzťahy, kultivovanie potrieb, sociálna interakcia a izolácia, deviácia, spoločenská orientácia, prestíž, popularita).

Kultúra ako činiteľ integrujúci a diferencujúci (kultúrne spoločnosti a subkultúry, zvyky, obyčaje, vzory chovania, hodnotové systémy, sociálne normy a sankcie, masová kultúra a móda).

Organizácia (usporiadanie) spoločenského života ľudí (etnické a príbuzenské: rasy, národy, menšiny; priestorové: mestské a vidiecke sídla; sociálnoekonomické: triedy, vrstvy, profesné skupiny; sociálnokultúrne: duchovné a náboženské spoločenstvá; mocenské: riadiace a riadené, verejnosť a etika, kompetencie a hierarchia).

3. Život v sociálnych skupinách

Ciele

- naučiť sa chápať funkcie jednotlivých sociálnych skupín
- pochopiť rodinu ako sociálnu skupinu
- eliminovať vplyv deviantných skupín
- pochopiť princípy rolového správania
- osvojiť si princípy zdravého životného štýlu
- naučiť sa spolunažívať v rodine
- kriticky prijímať vplyv vodcu sociálnej skupiny

Obsah

Sociálne skupiny, typy a ich význam pre rozvoj človeka. Rodina ako sociálna skupina, funkcie a problémy rodiny. Manželský zväzok, súčasné problémy detí a starých ľudí. Spoločenstvá detí a mládeže (školské kolektívy, priateľské partie, deviantné skupiny). Komunita, obec, susedstvá, regionálne celky. Národné spoločenstvo a problémy jeho integrity. Autorstvo a vodcovstvo v neformálnych skupinách. Životné štýly.

2. ročník

(1 hodina týždenne, 33 hodín ročne)

1. Pojem a predmet politológie

Ciele

- osvojiť si základné pojmy politológie
- pochopiť význam politológie pre praktický život človeka

Obsah

Politológia a jej predmet skúmania.

2. Právny štát

Ciele

- pochopiť pojmy suverenity a nezávislosti
- osvojiť si základné zručnosti potrebné pre život v právnom štáte
- pochopiť ideu právneho štátu

Obsah

Suverenita, nezávislosť. Vznik idey právneho štátu.

3. Občianstvo človeka

Ciele

- naučiť sa poznať a chápať svoje občianske slobody
- pociťovať potrebu kultúrnosti a morálky v politike

Obsah

Občianske slobody, občianske práva. Politická kultúra. Etika v politike.

4. Štátna moc

Ciele

- pochopiť pojem štátna moc
- naučiť sa rozlišovať medzi legitímnou a nelegitímnou mocou
- rozlišovať jednotlivé formy štátu a postavenie občana v nich
- pochopiť princíp zmeny moci

Obsah

Štruktúra štátnej moci. Legitímnosť moci. Formy štátu. Zmena moci.

5. Volebný výber

Ciele

- poznať a využívať v praxi volebné právo
- porovnávať volebné systémy
- poznať volebný systém v SR a na miestnej úrovni

Obsah

Volebné správanie. Volebné systémy na centrálnej a miestnej úrovni.

6. Strany a stranícke systémy

Ciele

- pochopiť mechanizmus vzniku politických strán
- chápať postavenie strán v zastupiteľskej demokracii
- analyzovať príčiny vzniku politických strán

Obsah

Strany v zastupiteľskej demokracii. Pôvodné a súčasné príčiny vzniku strán. Diferenciácia strán. Politické postavenie strán.

7. Nátlakové organizácie

Ciele

- nepodľahnúť vplyvu nátlakových skupín
- vedieť rozlišovať v cieľoch a programoch politických združení občanov
- pochopiť podstatu liberalizmu a radikalizmu v politických združeniach občanov
- objasniť úlohu lobbyizmu v politike

Obsah

Politické združenia občanov, ciele a formy ich aktivít. Príčiny radikalizmu a liberalizmu v prejavoch politických združení občanov. Lobbyizmus v politike.

8. Národ a menšiny v politike

Ciele

- objasniť si základné pojmy, naučiť sa s nimi pracovať
- rešpektovať národné tradície
- chápať potrebu nadradiť národné záujmy osobným a skupinovým
- naučiť sa rešpektovať potreby menšín

Obsah

Národ, národné záujmy, národné tradície, národná reprezentácia. Väčšina, menšina. Druhy menšín a ich politické postavenie. Kultúrna autonómia a politická tolerancia v demokratickom režime.

Základy filozofie

1. Pojem a predmet filozofie

Ciele

- osvojiť si základné vedomosti o povahe filozofického poznania
- pochopiť základné pojmy
- naučiť sa rozlišovať jednotlivé filozofické disciplíny
- pochopiť význam filozofie pre ostatné vedy
- chápať miesto filozofie pre ostatné vedy

- chápať miesto filozofie v dejinách vedy

Obsah

Predmet filozofie. Základné filozofické disciplíny. Filozofia ako kritické myslenie. Vzťah filozofie k špeciálnym vedám. Základné obdobia filozofického myslenia.

2. Antická filozofia

Ciele

- pochopiť význam antickej filozofie pre vznik vied a pre súčasnosť
- analyzovať myšlienky antických filozofov
- rozvíjať kritické myslenie
- naučiť sa pracovať s informáciami
- chápať kontinuitu filozofického myslenia

Obsah

Vznik gréckej filozofie. Filozofia a mýtus. Antické filozofické myslenie. Podiel gréckej filozofie na vzniku jednotlivých vied. Objavenie sa problematiky človeka vo filozofii. Nastolenie problému jazyka a poznania. Vznik logiky.

3. Stredoveká filozofia

Ciele

- rozvíjať kritické myslenie
- analyzovať a chápať myšlienky stredovekých filozofov
- pracovať s informáciami, selektovať a systematizovať ich
- pochopiť kontinuitu vývoja filozofie

Obsah

Stredoveká filozofia, jej charakteristika a klasifikácia. Vznik filozofie a náboženstva, rozumu a viery.

4. Novoveká filozofia

Ciele

- rozvíjať kritické myslenie
- naučiť sa na základe analýzy textov novovekých filozofov selektovať myšlienky a systematizovať poznatky
- chápať kontinuitu filozofického myslenia

Obsah

Vznik a vývoj klasickej novovekej filozofie. Spor racionalizmu a empirizmu. Nemecká klasická filozofia. Filozofické myslenie 2. pol. 19. storočia a v 20. storočí.

PROCES

Učebné osnovy náuka o spoločnosti nadväzujú na obsah učiva občianskej náuky v 1., 2. a 3. ročníku trojročných učebných odborov SOU. Nie sú striktným predpisom. Predstavujú otvorený systém, v ktorom sa budú učiteľ i žiak pohybovať. Sú koncipované maximalisticky,

zaberajú širokú škálu problémov, z ktorých si učiteľ vyberie učivo tak, aby žiaci získali základné poznatky a orientáciu v jednotlivých spoločenskovedných disciplínach. Vzhľadom k zameraniu štúdia je treba k výberu pristupovať pragmaticky a rešpektovať praktické potreby žiakov.

Učiteľ má možnosť používať klasické aj moderné učebné metódy, ktoré mu umožnia dosiahnuť stanovené ciele.

Najvhodnejšími metódami sa javia dialogické metódy (rozhovor, beseda, diskusia). Žiakov treba naučiť aktívne sa zapájať do vyučovacieho procesu, jasne prezentovať svoje názory a rešpektovať žiakov a prežívanie diskutovaného problému.

K najčastejšie používaným aktivizačným a kreatívnym metódam patria: inscenačná metóda, situačná metóda, rolové hry, kooperatívne učenie, brainstorming, riešenie problémových úloh a iné. V súčasnosti je dostatok literatúry, v ktorej sa učiteľ dozvie ako má s týmito pracovať. Má pritom možnosť rozdeliť si žiakov do skupín, vytvoriť dvojice.